

ШИМА ОКУЕВ

**ЛАЪМНИЙН
АЗ**

ШИМА ОКУЕВ

**ЛАЪМНИЙН
АЗ**

**НОХЧ-ГІАЛГІАЙН КНИЖНИ ИЗДАТЕЛЬСТВО
ГРОЗНЫЙ — 1972**

С (Чеч.)
052

суй

Це лато оьшуш бу
Сирнакан суй,
Галашо кхочушъян —
Къонахчун дуй,
Йозалла карчаян —
Болате гуй,
Харцонаш сийсазъян —
Наьлалтан туй.

Дуьненчохь даьржича
Ленинан дош,
Газан багара
Дуьйжира длавш,
Шаьш гулдеш дахарна
Мел дерг а товш,
Гьаьттира мел хилларг
Баланаш ловш.

Цу дешан суй хилла
Дахарца берг.
Халкъашна ирс лобхуш
Йиттинарг берг,
Хораннан дог дохдеш
Летийнарг це,
Харцонан мочхалах
Даьккхинарг цетт.

Кхеттачу малхаца
Лепа и суй,
Цо гойту: кьера бац
Ленинан дуй.

Дахаро, токхе луш,
Сеттабо глуй,
Яхначу заманна
Туйсуш шен туй.

Воккхаве, гуш халкъан
Дог доккхадеш,
Маса мохк бу дуьненахъ
Заздоккху беш?
Маса некъ бу космосехъ
Биллина, беш?
Дерриг ду Ленинан
Хъехамца деш.

Стигланан Iaьрчашца
Мел кхерста малх,
Лаьттана ниIмат луш
Мел текха марх,
Бекийла Ленинан,
Къонахчун дуй.
Ца кхулуш ирсана
ЦIе лето суй!

ЛЕНИНАН СУРТ

ца

Теша ~~со~~ дийна вац аларх
Бакъдолчун, ирсан и да.
Шеллур дац, бешераш дагарх,
Цуьнан дош, кийрара лаь.

И ву-кх и, хьажахь цу сурте,
Вайн Ленин, н-м дийна ву,
Кеммунан боламан коьртехь
Хйоранца и ма ву гуш.

Хьажахь, вайн хйусамехь догуш
Ленинан бйаьргаш ма ду.
Хйоранна ирс лобхуш, дехахь
Цуьнан дог, лаам ма бу.

Ма бакъ дац йожална моьттург,
Дихьч-м дац цо цуьнан са!
И веа безаман шортехь,
Садайча мел хуьлчохь са.

Ца тешахь, хьажал цу сурте,
Хйораннан чохь и ма ву,
Лийрдоцу и бйаьргаш хйуттий,
Шайш доьлуш серло луш ду.

Ожусь Шини

✓ САН ХЬОМЕ НОХЧИЧОЬ

Урх нйзош, екаеш гаьллаш,
Буйса шен дин сецош ю.
Стиглара чукхийдаш, лаьмнаш
Хьаннашна барт бохуш ду.

Седарчий, карзахе уьдуш,
Мархашна тlехь хехкало,
Бацаца, тхин тlадмаш муьйлуш,
Эсала мох хьекхало.

Беттаса, дlо генахь техкаш,
Боданах букь хьоькхуш го.
Шовданаш, lаннашкахь кхехкаш,
Эшаршца гуш lенало.

И дерриг нисдина латтош
Кхолламий, lаламий ду.
Со вина, кхийна латта —
Сан хьоме Нохчичоь ю!

И хестош дека сан иллеш,
И лоруш ловзу ас ког.
Цо ницкь луш деттало кийрахь
Безамо лазийна дог!

СИНТЕМ БОЦУ СТАГ

Ламанаш глевланга дехкина,
Бай-бецан юргла тлетесна,
Набарна аренаш йийшина,
Урх малъеш, гленаш длахецна.
Бодано бляьргаш шен тледетташ,
Эзара суйнаш ду стиглахъ,
Кеманых беттаса техкало
Буйсанан бос боцчу тулгеш тлехъ.
Стаг-м вижац, заманца кыйсалуш,
Чехадеш дижина и Латта.
Батта тлехъ, седанна воьлуш и,
Жлав-марс а шен карахъ ма лаьтта!

✓ ОРГА

Акхачу Іаламо
Буто тіулг буттуш,
Мархашка айдина
Органан бердаш,
Мархийн цацанах,
Хьесиха луьттуш,
Малхо чу Іенадо
Шен дашо суйнаш.

Діо бухахь, халла гуш,
Детин тай хилла,
ГІовгіанца Іенало
Оьгіазе орга.
Гондіарчу тархаша
Хоьхку чу чхернаш.
Уьш керчош дераниг
Кхин а маса кьехка.

Іоьхучу тулгіешка
Чукхийдош генаш,
ГІайреш тіехь техкало
Сапаргіат пепнаш.
Тулгіенийн гІовгіанех
Шайи изеш эшарш,
Шовданаш хехкало,
Чахчарехь декаш...

Исбаьхьа сан Даймохк!
Хьо беца суна,
Кхолламо, кхиале,

Сел беза хъехнарг.
Кхиъначохъ, безамо
Гелвина вижчахъ,
Набаро шен гленан
Куъзганчохъ иэхънарг!

Хъан халкъан суй хилла,
Хъан дуьхъа вага
Кийча ву со валлалл
Хъанала вецаш
Хеназа сайн валар
Хилахъ а, даим
Тулг хилла, хьобъ хьобъжуш
Латта ву реза!

ДУЙ

Стиглан, ткъес детташ,
Туьйсучохъ суй,
Лаьмнашца, мохъ бетташ,
Кхерстачохъ Iуй,
Сирлачу Iаламах
Ас буу дуй,
Даймехкан ламанаш
Диц ца дан!

Халкъаша Iадатна
Кхайкхочохъ хIуй,
Ширачу заманна
Ластийна буй,
Вайн халкъан цIоналlex
Ас буу дуй,
Даймехкан весеташ
Диц ца дан.

Шераш дIаэхарах —
Iожаллин къуй,
Замано къекбарах
Сан коьртан куй,
Дуьненан къоналlex
Ас буу дуй,
Суо халкъан кIант хилар
Диц ца дан!

НОВКЪАХЪ

Лаьмнашка длахежна
Гелвелча, хIун де ас?
Дог гIертарх кхин дегIо болх ца бо.
Мукъамехъ лахделла
ДогIу сан иллийн аз,
И сецча хIун аьр те Даймахко?

Жимчохъ сатийсинчу
Ламанех Iабац со,
ЛадегIан кIордадац шовдане.
Ткъа даго ма-бохху
Сан дегIе балац болх,
Ца Iебаш хьоьжу со дуьнене.

ДIавуьжур ма вара
Дахарна ницкъ гулбан,
Сацац сан дог-ойла цуьнций бен..
Ткъа наб ян вижинчохъ
СадоIуш со вахлахъ —
ХIун аьлла хьоьжур ву Даймахке?

ГУЙРЕНАН ДЕ

Малх бу кхетта,
Генахь богуш.
Дуьне сийна, сирла ду.
Дитташ дегош
Гаш ду эгош,
Бецан бихьна бос а бу.

Иэрах аре
Эрна идош.
Ловзуш лела маса мох.
Цо эшарехь
Эсарш туьйсу,
Хьалха туьтту мархаш, дохк.

Де дладобду,
Дуглуш бай тлехь,
Зезагашна маьлхан чурт.
Суна-м Шелахь
Шийла хета,
Гучохь халла лаьмнийн сурт!

МОТТ

Юха а мотт,
Хьоькхуш мохь,
Дохош дегнаш,
Кхерсти лулахь,
Киллочун мотт,
Етташ шок,
Бехийла иштта
Лелочун кийрахь!

Блаьрг а бижац,
Ойла тец,
Матто йоьхкуш,
Тоьгуш теца.
Мотберг валлалц
Атта-м лец,
Цунах декхийла
Цубдар меца!

Мотболчун дог,
Бохуш мохь,
Доьлхуш голда
Хенан кIоргехь.
Лестийла мохь,
Хьоькхуш мохь,
Уьш бевллачу
ХIусман даржехь!

2011
21, 2011

ГУЙРЕ

Гурахь Гуьйре, тома хьожий,
Мархашлахь дIалечкий йов.
Дарзан мохехь корта уллий,
Геллой хеба шотойн бIов.

Диттийн дерзана и догIмаш
Сетта коьртахь детташ «ов».
Церан байлахь техка генаш
Довлху дерзе хьедеш дов.

Наггахь некъах къаьхкий экха
Доду, ломахь хезий мохь.
Цунах кхаьрдаш Iовраш ека,
Ловзош гехь ша идон мохь

Аьрха Орга бердах лета,
Ирча угIош тулгIе шен.
Шовда шеллуш санна хета,
Лахдеш шур-шур къайлах ден.

Иштта гуьйренан де доьду,
Ийзош мархийн верта тIе.
Сан дагна мел хьоме хета,
Даьлча Iалам къамеле!

РАБУ

(йиш)

Хан йоцуш човхий со
Дахарехь безамо,
Хьо йоцчохь ца вуьтуш
Хьийзаво ойлано.
Сатийса гӀелделла
Кийрахь дог деттало,
Ярабби, ва Рабу,
Ма дукха йийзи хьо!

Хьох кхетчи, суьйре сан,
Ций а лой, екхало,
Стиглара беттаса
Чухьожий делало.
Органо шен тулгӀе,
Мохь олий, екайо,
Ярабби, ва Рабу,
Ма дукха йийзи хьо!

Сахуьлу седарчий
Къахеташ доьлху сох,
Ламанан баххьаш а
ГӀелделла тийжа сох,
Безамо тилийна
Сан ойла хьаьрчи хьох,
Ярабби, ва Рабу,
Со хӀун дей кхета хьох?

ХАН

Блаьстено мела мох
Масбина хьохкуш,
Аьхкено хьохкуш мохь
Дохк, мархаш льохкуш,
Гуьйрено гобохуш
Зезагаш хьоьшуш.
Хан уьду, хецна урх,
Озо да воцуш!

Бос длахьой, бай хуьйций,
Блаьсте дайолуш,
Шуьлланан мотт буьйций
Аьхке чекхйолуш,
Мархаша дой хьохкуш
Гуьйре тейоглуш,
Хан уьду, хецна урх
Озо да воцуш!

Блаьстене схьаваьлларг
Аьхкене волуш,
Аьхкене даваьлларг
Вехар ву бохуш,
Гуьйрено ша лаьцнарг
Эсаршца огуш,
Хан уьду, мохь аларх
Сацо да воцуш!

* * *

Дай-й деглах куыг тохий,
Даккхалахъ зезаг
Блаьстено кхелинчу басера.
Давккхичахъ хъасталахъ
Шен басехъ лепарг,
Къоналлин мутт дегло тасале.

Блаьстенца бацалахъ
Бен боьгІна хьоза
Ца къахко хъажалахъ бенара,
Безамо бехк буьллуш
Хьо тарло хьовзо
Хъайн махке сатуьйсусх генара.

Варийлахъ, хъажалахъ
Хъайн дагахъ латто
Дай баьхна, дай бекхна ламанаш.
Дахаран йохаллехъ
Диц ца деш лело
Езачуьн къуоналлин аматаш!

211(92)

ІУЇРЕ

Іуїрено Іалам тітеттина,
Мархаш а мухь тосуш ю,
Дитташ тіе ллайн чимаш тийсина,
Шовда а ша кієлахь ду!

Махо мохь шедагах хийцина,
Шакаран амалехь бо.
И ца товш ламанаш дийшина,
Генара ийалуш го.

Хьаннаша, хьедеш дов Іаламе,
ОьгІазе букь сегтабо
Бердаша, біо ховькуш лахене,
Тіулгашца тіом-тата до.

Иштта ю Іуїре тхан лаьмнашкахь,
Дагчуьра гІиттадеш аз.
Тіом бечохь бердийн біон и герзаш
Безамах дуьйлина ас!

НАНА

Добттиний, хирциний,
Ситтиний Iохку.
Дуьненан сел даккхийн
И плендарш — тулгаш,
Букара хьийзина
Техкало лохха.
Дуьненан сел башха
Хазаллаш — хьаннаш,
Стиглара чухьобжуш,
Шен злаьнарш лепош,
Боблуш го дуьненан
Доттагла — малх а,
Агане куьг кхийдош,
Кхерчан це тоеш.
Дуьненан доладеш
Наб ца йо Нанас.
Ламанийх гобохуш,
Охуш бай, латта,
Дуьненан хиш-пхенаш —
Тулгеш тлехь лаьтта,
Дю, бухахь, тем боцуш,
Iер-дахар латтош,
Деттало дуьненан
Дог-тата — латта.
Байн бецах петоьхна,
Тхинна бартбохуш,
Техкало зезагаш —
Дуьненан бIаьргаш,
Дерриг а ша хьобстуш:
«Дехийла», — бохуш,

Тем боцчу нанас а
Легадо бѣаьрхиш.
И кхелха. Кхолало
Дуьненан бѣаьргаш.
Чухерций басешца
Дѣадуьйшу тѣулгаш.
Дуьненан доттагѣа —
Малх, лоций, кхулу.
Хиш-пхенаш — аз а лой.
Тѣулгаш гуш хуьлу,
Дуьненан хазаллаш
Орцане кхойкху,
Ткъес детташ мархаш-а
Мохъ бохуш йоьлху,
Кадетташ дог-тата
Ша эьккха гѣерта,
Ма голда-кх и белхам
Безачийн кертахъ!

ГУРАХЬ

Мохаца глаш охъаоьгу,
Мажбелла бешара куз,
Кехатех денош а ловзош
Шелоно тлетуьйсу тлуз.

Ламанан аглонца хевна,
Боберах терра Ia длтт.
Махо глаш длаидош денна
Дерзина доккхуш го длтт.

Шовдано садоьлу халла,
Жимделла Органан хи,
Дю, Iинахъ, цхъа бецан хал а
Чехош Ia Iуьйренан тхи.

Маьлхан кхерч шелбелла богу,
Гуьйре а тлейоглуш го.
Цо лаьмнийн баххъашка оьхьу
Шен коьртехъ кьежбелла чо.

Лаьмнаша иштта ду боху,
Дахаран чакхенца дерг.
Къаналло кьоьжа тир йохуш,
Кеч ма во шен карахъ верг.

АС ХЬО ЛОЬХУ

Махо мархаш лоьхку,
Лаьмнех хьерчаш дохк ду.
Стиглахь лечкьа беттаса,
Кхолабелла го седа,
Къайлах доьлхуш,
Хьо лоьхуш дог сан ду.

Ас хьо лоьху буйсанан боданца,
Ас хьо лоьху беттасен серлонца,
Ас хьо лоьху мархашца,
Ас хьо лоьху махаца,
Ас хьо лоьху
Зезагийн техкарца.

Безамо тилийна
Сан дог хьох длаийна,
Хьо ца гичахь со Iелац,
Хьо йоццохь сан дуьне дац,
Алахь ахь хьуо
Мичхьа ю, хьомениг.

Ас хьо лоьху ламанан некъашца,
Ас хьо лоьху шовданан эшаршца,
Ас хьо лоьху бацаца,
Ас хьо лоьху бошмашца,
Ас хьо лоьху
Безаман лерашца.

Набаро Iехийна,
Адамаш дIатийна,

Со цхъаъ левац гленаша,
Со цхъаъ гелвац некъаша,
Суна-м хаъа
Хьо сайна карор юй.

Ас хьо лобху стигланан гаьрчашца,
Ас хьо лобху Органан тулгешца,
Ас хьо лобху кхаъ дагахь,
Ас хьо лобху сов генахь,
Суна-м хаъа
Хьо сайна карор юй.

СУЙРЕ

Ламанийн баххашца
Дохк, мархаш евлла,
Уьдучу эххано
Цийзаш мохь бетта.
Іаламан йийсарехь
Дог карзахдаьлла,
Лоьлхучу ткьесо шен
Ціеран тур детта.

Цкѣа коре хѣажабой,
Цхѣа тІадам тухий,
Чухьодий мархийн біо
Куьзганах лета,
Стигланан Іаьрчашца
Йоккха-топ кхуьйсуш,
Кѣора цо чехабо,
Бижабеш лаьтта.

ГІотту, ткѣа, тІом-тата
Ламанан юьртахь,
Машарна юкѣ яста
Карош бац ницкѣаш,
Доху ас Іаламе,
Волий тхайн уьйтІа,
Цо гІодар, сацаян
Суйренан хичаш.

Кѣонахчу Іаламан
Дог сайчух кхета,
Лелхачу ткьесан цІе

Сов генахъ хета,
Новкъарчу Іаьмнаш чохъ
Седарчий лепа,
Хотешкахъ хуьйсахойн
ЖІаьлеш а лета.

БОЛАР

Біаьстено бен бугий Іалам
Бенара кхойкхуйту схьа,
Бацалахь бос богуш алла
Зезаг а ша кьежаш Іа

?

Дорцана дилхина дакх а
Даьржина доккхадеш го,
И хьобстуш лахбелла, теккхал,
Лаьмнаш тІехь малх сецало.

Іуьйре ю-кх болар деш Шуйтахь,
Цо дийриг бекхамца-м до.
Цкъа хьостий кхаь кхуссу кийра,
И кхолош мархаш а ло.

Болар ду-кх дахарца кьуйсуш,
Жималле кьар а ца ло.
Кьоналла кьобжалле туьттуш,
Ша тоьлург бен а ца до.

Болар ду-кх ас эрна дийриг —
ДоттагІех ца ийнехь дог,
Даймахко баркалла эрриг,
И лобруш ца ловзахь ког!

БУЇСА

(1)

Лаьмнашца буьйса ю хаза,
Лам тїехь гуш седарчий ду,
Дитташа легийна заза
Тїегулдеш мох уьдуш бу.

Хїораннан корах чухьобжуш,
Беттасо йишмалаш йо.
Органо, аренга їенаш,
Бердашца гїар-тата до.

Лаьмнашца буьйса ю хаза,
Даймехкан лам и белахь,
Сан дагах ма дала аз а,
Цунна со хийра велахь!

5

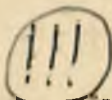
✓ **СЕДАРЧИЙ** (!)

Стигланан Іаьрчашца
Нур лепош ловзу
Буьйсанах даккхийдеш седарчий,
Даймехкан Іаламан
Куьг хилла говза
Стигалахь суй лато сий дарца.

Маьлхан нур зІаьнаршца
МоґІаршца ловзош,
Парадехь техкало седарчий,
Белхалойн, ахархойн
Куьг хилла говза,
Погонаш кьагийнчу эпсарийн.

Ламанан агІонца,
Шен нуьрехь ловзуш,
Седано серло ло, лепарца.
Ламанхойн хІусмашкахь
Беркатца евза
Ленинан лампанаш — седарчий.

МАМЕДЕ

Тхан Шуьйтахь суьиренца
Хьо аравалахь,
Мархаш тӀехь хаало
Ламанан бохь,
БогӀучу бодане
ЛадегӀа валахь,
БогӀашца хазабо
Алмазийн мохь.

Чухьабда гур хьуна
Шовданан тача,
Чахчарехь хадийна
Шен дато лар,
ГӀерта и Органан
ТулгӀешка кхача,
ТулгӀешца дӀаийна,
ГӀаттаян гӀар.

Иштта ю-кх кьоначу
Поэтийн ойла,
Цо лобху шел кӀорга
Поэзин Ӏам.
ГӀерта и неканца
Цу тӀобхла яла,
Шу доцчохь нека дац,
Тохалац тӀам.

Кест-кестта дуьйлал шу
Ламаннын махка,
Неканца таллийта
Поэзин Ӏам,

Цу юман куызган чохь
Ас гойтур хьуна
Тхайн дагца глаьтина
Безаман лам!

СО ВАХА КХОЪЛЛИНА ВУ ЛАЪМНАШЦА

(йиш)

Вина вац гІамаршлахъ
Со ваха,
Вехар вац со Шела юртахъ
Йоккхачу,
Со ваха кхоъल्लीна ву
Лаъмнашца,
Жимчу юртахъ, Шуьйта-гІала
Олучу.

Генахъ го, гергахъ го
Ламанаш,
Церан даг тІехъ девлла техка
Зезагаш,
Мукъамехъ тайна дека
Шовданаш,
Уьш бу хьомечу сан мехкан
Аматаш.

Буйсано Іехийна
Юрт тийчахъ,
Хьеста волу со хьан латта,
Беттаса,
Безамо гІиттош ойла
Карчийча,
Ас хьо юьйцу, хьоме Шуьйта,
Иллешца.

Хьоьца ду сан дахар.
Ойланаш,
Ас олучу иллийн дешнаш,

Мукъамаш.
Хьовца ду ас лъыху ирс,
Блаьргийн нур,
Сан къоналлин суй бовр боцу
Мерза мур!

Вина вац гIамаршлахь
Со ваха,
Вехар вац со Шела юьртахь
Йоккхачу.
Со ваха кхоьллина ву
Лаьмнашца,
Жимчу юьртахь, Шуйта-гIала
Олучу!

Чулацам

Суй	3
Ленинан сурт	5
Сан хьоме Нохчичоь	6
Синтем боцу стаг	7
Орга	8
Дуй	10
Новкъахь	11
Гуйрепан де	12
Мотт	13
Гуйре	14
Рабу	15
Хан	16
«Дай-й дегIах куьг тохний»	17
Гуйре	18
ДоттагIашка	19
Шела	20
БIаьсте	22
Нана	23
Гурахь	25
Ас хьо ловху	26
Суьйре	28
Болар	30
Буйса	31
Седарчий	32
Мамеде	33
Со ваха кхоьллина ву лаьмнашца	35

Окуев Шима

ГОЛОС ГОР

(на чеченском языке)

Редактор **Ш. А. Арсанукаев**

Худож. редактор **М. Б. Магомаев**

Техн. редактор **Х. Д. Юпаев**

Корректоры **И. А. Абзайлов** и **З. М. Аткедиева**

✱

Сдано в набор 2.XII 1971 г.

Подписано к печати 4.II 1972 г.

Объем 1,125 п. л. Уч.-изд. л. 1,1

Тираж 2.000 СФ 02023

Формат 70х90 1/32 Бумага типографская № 3

Заказ № 170

Чечено-Ингушское книжное издательство
Управления по печати при Совете Министров
Чечено-Ингушской АССР.
Грозный, 21, улица Ленина, 14

✱

Заказ № 170
Типография имени И. Н. Заболотного
Управления по печати при Совете Министров
Чечено-Ингушской АССР.
Грозный, улица Интернациональная, 12/33
Цена 11 коп.

Мах 11 кеп.

ГОЛОС ГОР
(на чеченском языке)